

РЕЦЕНЗІЯ
доктора економічних наук, професора,
професора кафедри менеджменту
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
Іртищевої Інни Олександрівни
на дисертаційну роботу Горового Олексія Ігоровича
«Розвиток систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації
економіки України», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії зі спеціальності 073 – «Менеджмент»
у галузі знань 07 – «Управління та адміністрування»

Актуальність теми дослідження

Цифрова трансформація виступає основним чинником модернізації економіки України в період післявоєнного відновлення, адже її вплив охоплює не лише технологічну сферу, але й способи управління підприємствами. В умовах нових викликів, бізнес повинен швидко пристосовуватись до швидкоплинних змін, впроваджуючи інноваційні управлінські підходи, цифрові платформи та аналітичні інструменти. Це дозволяє підвищити рівень конкурентоспроможності як на національному, так і на міжнародному ринку. Автоматизація процесів та впровадження електронного документообігу сприяють підвищенню ефективності, зменшенню ризиків помилок та прискоренню обробки інформації. Аналіз великих даних забезпечує можливість своєчасного реагування на зміни ринкового середовища при ухваленні управлінських рішень. Таким чином, удосконалення систем управління підприємствами в умовах цифрових перетворень є не лише актуальним, а й стратегічно важливим кроком, продиктованим як внутрішніми викликами, так і глобальними трендами.

Варто підкреслити, що саме цифрова трансформація має потенціал стати рушієм економічного відновлення України. У цьому контексті розвиток управлінських систем бізнесу набуває особливої значущості — як у розробці чітких стратегічних орієнтирів, так і в пошуку оптимальних рішень для забезпечення сталого розвитку підприємництва в умовах цифрової реальності.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, їх
достовірність, новизна та практичне значення

Вивчення дисертації та наукових публікацій автора дає можливість констатувати про логічність структури дослідження, вдале формування мети, об'єкта, предмета й завдань наукової роботи, що певною мірою сприяло підготовці ґрунтовних висновків.

Вище сказане підтверджується апробацією здобувачем результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також успішним прийняттям до друку в наукові журнали з економічних наук, серед яких є міжнародні та фахові видання України.

Здобувач провів аналіз значної кількості джерел за темою дисертації та вивчив роботи інших науковців, фахівців та практиків, що дало можливість

вирішити наукові завдання щодо розкриття теоретичних основ систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації; надання характеристик механізмів систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації діяльності; визначення методичних підходів оцінки готовності регіонів до цифрової трансформації публічного управління та регіональних економік; аналізу сучасного стану розвитку бізнесу в умовах невизначеності; обґрунтування концептуальних засад стратегії цифрової трансформації підприємницької діяльності; систематизації результатів аналізу концептуальних засад та процесів цифрової трансформації бізнесу ЄС; обґрунтування системи стратегічного планування регіонального розвитку бізнесу в умовах цифрової трансформації.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці українських і зарубіжних дослідників, присвячені аналізу організаційно-управлінських аспектів розвитку систем управління бізнесом в умовах цифрової трансформації та їх практичного застосування. Автором було використано чинне законодавство, методичні й нормативні документи прикладного характеру, статистичні дані Державної служби статистики України, матеріали міністерств і відомств, конференцій, семінарів, монографій, збірників наукових праць, статей, а також інформацію з Інтернет-ресурсів, а також дані отримані за результатами власноруч здійсненої аналітики та розрахунків.

Горовий Олексій в своїй роботі використовує сукупність загальнонаукових, окремо наукових і міждисциплінарних методів пізнання, що дало змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних й практичних питань предмета дослідження.

На основі обраної методології, здобувач зумів розкрити вузькі місця в контексті досліджуваної проблематики теми дисертації. Найвагомішими науковими результатами стали:

- систематизовано наукові підходи щодо управління бізнес-процесами підприємництва в умовах цифрової трансформації. Розкрито сутність та класифікацію бізнес-процесів, що дає можливість розширити теоретичні підходи до визначення переваг використання процесного підходу управління підприємствами. Здійснено аналіз викликів та загроз для розвитку бізнесу в умовах невизначеності. Наголошено, що в умовах невизначеності розвиток бізнесу може мати стагнаційні процеси, або навпаки стати стимулом для відновлення та розвитку;

- обґрунтовано, що при формуванні методичних підходів до оцінювання ефективності управління доцільно враховувати не лише якісні та кількісні показники, а й інтегральні значення, зокрема моделі оцінки, які дають змогу комплексно відобразити взаємозв'язки між різними параметрами діяльності та забезпечують цілісну характеристику результативності системи управління;

- запропоновано інтегровану модель бізнес-процесів визначає роль, місце та взаємозв'язок бізнес-процесів виробництва у контексті впливу управлінського чинника національного та регіонального рівнів й може бути використана для розроблення моделей цифрової трансформації, моніторингу ефективності шляхом встановлення системи індикаторів кожного бізнес-процесу та встановленні відповідних пропорцій між ними;

- доведено, що особливістю моделі є те, що вона поєднує бізнес-процеси управління на різних рівнях, дозволяє моделювати варіанти поєднання та взаємного впливу бізнес-процесів, моніторити ефективність кожного процесу в умовах дії факторів різних рівнів, проектувати пілотні моделі;

- окреслено головні складові стратегії цифрової трансформації підприємництва України у розрізі основних рівнів, функціональних завдань та галузевих напрямків реалізації. Відповідно до пропонованої стратегії, на національному рівні формуються основні вектори цифрової трансформації (створення національних геоінформаційних систем аналізу і обліку ресурсів, створення національної платформи розвитку, розробка дієвих інструментів стимулювання цифрової трансформації суб'єктів бізнесу та організація міжнародної співпраці у сфері інноваційної трансформації), уточнюються стратегічні цілі, механізми моніторингу прогресу у сфері цифрової трансформації галузі, визначається зміст та інструменти реалізації забезпечувальних стратегій. На галузевому рівні розробляються стратегії оптимізації виробництва у розрізі основних галузей відповідно до їх специфіки, а також можливості їх кластерної інтеграції на засадах діджиталізації. На регіональному рівні здійснюється адаптація розроблених 7 стратегічних заходів до геопросторових умов та територіальної організації виробництва;

- доведено, що практична реалізація стратегії цифрової трансформації та інтенсифікації інноваційних перетворень у галузі потребує створення якісно нових моделей управління виробництва на основі процесного підходу, що створить передумови для розробки й імплементації відповідних цифрових систем;

- використовуючи авторські методичні підходи здійснено бенчмаркінговий аналіз та кластеризацію регіонів України за критеріями концентрації ІТ сектору та рівнем розвитку електронної демократії, що дозволяють згрупувати за рівнем цифрової трансформації регіони та перспективи розвитку бізнесу в них.

Розкриті та обґрунтовані в дисертації теоретичні й методичні положення, висновки, пропозиції, рекомендації впроваджені в практичній діяльності ПрАТ «Оберіг» (довідка № 125 від 23.12.2024 р.) та ТОВ «Семенівський агросервіс» (довідка № 15 від 13.01.2025 р.). Науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення систем стратегічного планування регіонального розвитку бізнесу в умовах цифрової трансформації для формування концепції використання трудових ресурсів, були оцінені й визнані як корисні Вознесенською філією Миколаївського обласного центру зайнятості. Методичні підходи оцінки готовності регіонів до віртуалізації публічного управління та цифрової трансформації регіональних економік, що на відміну від попередніх поєднують інструменти бенчмаркінгу проектів та кластерного аналізу впроваджено в освітній процес Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова МОН України

Таким чином, дисертаційна робота Горового Олексія Ігоровича містить достатню обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, є достовірною та має практичне значення.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами ґрунтовного вивчення рукопису дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць автора, а також аналізу наданого автором звіту щодо перевірки тексту рукопису електронним сервісом, порушень академічної доброчесності не було встановлено. Використанні здобувачем окремі ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Оцінка структури та обсягу дисертації

Дисертаційна робота Горового О.І. складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (135 позицій), 2 додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 215 сторінок, з яких 180 сторінок основного тексту.

У першому розділі розкрито теоретико-методичні засади систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації. Визначено особливості систем управління суб'єктів підприємницької діяльності, здійснено дослідження цифрової трансформації та її вплив на системи управління суб'єктів господарювання. Запропоновані методичні підходи щодо оцінювання ефективності систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації.

Другий розділ присвячений тенденціям розвитку систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації. Здійснено аналіз передумов розвитку систем управління бізнесу в умовах невизначеності. Надана оцінка цифрової трансформації Причорноморського регіону та її вплив на системи управління. Обґрунтовано механізм управління бізнесом в умовах цифрової трансформації.

В третьому розділі розкрито організаційно-управлінські засади забезпечення систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації. Досліджено Європейський досвід забезпечення систем управління бізнесу та шляхи його імплементації у вітчизняних реаліях. Сформульовані стратегічні засади розвитку підприємницької діяльності в умовах цифрової трансформації. Запропоновано бенчмаркінг готовності регіонів України до процесів віртуалізації підприємницької діяльності в умовах глобальної економічної турбулентності.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що дисертація здобувача Горового Олексія Ігоровича на тему «Розвиток систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації економіки України» є завершеною науковою працею, в якій чітко досягнута мета та завдання, які були поставлені для виконання цієї трудовіткості роботи.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Наукові результати проведеного дослідження, які містяться в дисертаційній роботі – отримані автором особисто, про що свідчить дотримання вимог академічної доброчесності. Водночас, із наукових праць, що були опубліковані у співавторстві з іншими вченими, використано тільки ідеї та

положення, які становлять особистий внесок здобувача, на що вказано у переліку наукових праць.

Результати дослідження здобувача Горового Олексія Ігоровича у 9 публікаціях. Зокрема: у 4 статтях (з яких, 1 – у наукових фахових виданнях, що перебувають у міжнародних наукометричних базах, одна з них – у закордонному журналі, який індексується в наукометричній базі Web of Science); 5 – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій – 2,52 друк. арк., з яких 1,51 друк. арк. належать особисто автору.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Враховуючи позитивне оцінювання дисертації Горового Олексія Ігоровича, варто звернути увагу на деякі моменти, які слугують підставою для дискусії:

1. Доцільно було б збільшити кількість посилань на іноземні першоджерела у списку використаної літератури першого розділу, що дозволило б більш у повній мірі здійснити узагальнення існуючих теорій і точок зору науковців і практиків на вирішення проблеми наукових засад систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації (розділ 1, стор. 27-63), використовуючи при цьому їх позитивний досвід. Узагальнення такого досвіду дає можливість розвивати підприємницьку діяльність в умовах цифрової трансформації.

2. Робота значно виграла, якщо автор б в другому розділі (п. 2.1, стор. 64-66) дослідив та проаналізував досвід світових компаній в сфері управління бізнесом в умовах цифрової трансформації. Це дозволило б імплементувати позитивний досвід іноземних компаній у сфері управління бізнесом в умовах цифрової епохи.

3. Дисертант обґрунтовано акцентує увагу на перевагах застосування штучного інтелекту, бази даних, Е-commerce і продажі онлайн, проте в дослідженні недостатньо висвітлено потенційні виклики та ризики, що супроводжують процес цифрової трансформації суб'єктів господарювання. Особливо це стосується питань внутрішньої кібербезпеки в умовах воєнного стану, які залишилися поза належною увагою в роботі, незважаючи на їхню критичну важливість для стабільного функціонування суб'єктів господарювання.

4. У дисертації автор здійснює аналіз провідних європейських практик цифрової трансформації бізнесу (п. 3.1., с. 133–158). Водночас доцільно було б більш детально розкрити механізми адаптації та імплементації цих підходів у правове поле та економічне середовище України з урахуванням національних особливостей і викликів.

5. Під час обґрунтування методичних підходів до оцінювання готовності регіонів до цифрової трансформації було використано довоєнні дані (п.3.3, стор.177-195), що не повною мірою відображає актуальний стан справ, особливо з урахуванням стрімких змін останніх років та нових викликів, пов'язаних із воєнними діями.

Зазначені недоліки не зменшують науково-практичного значення роботи. Вивчення матеріалів дисертаційного дослідження свідчить про її пошуковий характер, творчий підхід автора до поставлених завдань.

Загальний висновок

Дисертаційне дослідження на тему «Розвиток систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації економіки України» представляє собою завершену самостійну наукову працю, в якій поглиблено теоретичні положення, методичні засади та практичні рекомендації з обґрунтуванням організаційно-управлінських засад розвитку систем управління бізнесу в умовах цифрової трансформації.

На підставі аналізу наукової новизни, теоретичного та практичного значення, достовірності отриманих висновків і рекомендацій, актуальності теми даного дисертаційного дослідження можна зробити висновок про його відповідність вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року; № 502 від 19.05.2023; № 507 від 03.05.2024), а її автор Горовий Олексій Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 – «Менеджмент».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

Інна ІРТИЩЕВА